

طرح اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری که در حال حاضر در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است، از جنبه‌های مختلف مورد نقد و ارزیابی موافقان و مخالفان قرار گرفته است. این طرح به گفته تدوینگرانش با هدف ارتقای کیفیت برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و رفع چالش‌های شکلی و محتوایی آن نوشته شده است، اما منتقدان معتقد به وجود اهداف پشت پرده سیاسی در این طرح هستند و فکر می‌کنند این طرح خسارت‌هایی را به کشور وارد خواهد کرد. با هدف بررسی ابعاد مختلف این طرح گفت‌وگویی با دکتر سید مجتبی حسینی‌پور انجام داده‌ایم که در ادامه مشروح آن را خواهید خواند.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: در نگاه کلان، چه بخش‌هایی از نظام انتخابات ریاست جمهوری نیازمند اصلاح است و چه خلأهای قانونی در این زمینه وجود دارد؟

قانون انتخابات ریاست جمهوری مانند سایر قوانین بعد از انقلاب همواره با تغییرات و دگرگونی‌هایی همراه بوده است و اکثریت قریب به اتفاق صاحب‌نظران اذعان داشته‌اند، قوانین انتخاباتی کشور نتوانسته چنان‌که باید و شاید، چه از حیث تحقق نمایندگی و چه سازوکارهای برگزاری انتخابات، الگوی مطلوب را ارائه کند. مسائل و مشکلات انتخابات باعث شد که مقام معظم رهبری (مدظله) در سال ۱۳۹۵ سیاست‌های کلی انتخابات را ابلاغ کند. با بررسی سیاست‌های کلی متوجه می‌شویم، رئیس‌بندهایی که مورد توجه قرار گرفته، همان مواردی است که قوانینی انتخاباتی ما در آن زمینه‌ها دچار خلأ و نقص هستند؛ پس با مراجعه به سیاست‌های کلی نظام در موضوع انتخابات تا حدود زیادی می‌توان خلأهای اساسی را شناسایی کرد.

قانون انتخابات ریاست جمهوری نیز مانند سایر قوانین انتخاباتی در کشور دارای خلأها و اشکالات متعددی است. بحث سازوکار بررسی صلاحیت‌ها، شرایط داوطلبان و نحوه احراز آن‌ها به جرائم و تخلفات، شفافیت هزینه‌ها و نظام تبلیغات انتخاباتی از جمله رئوس اصلی آسیب‌هایی است که قانون انتخابات ریاست

جمهوری با آن‌ها مواجه است. در برخی محورهای جزئی‌تر نیز دچار آسیب هستیم که از جمله آن‌ها نقش رسانه‌ها، دخالت برخی مقامات در انتخابات، طرف‌داری نامزدها و نحوه توزیع امکانات عمومی در تبلیغات انتخابات ریاست جمهوری و... است. این آسیب‌ها به صورت جزئی در کنار مسائل کلی قرار می‌گیرد.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: طرحی که اخیراً نمایندگان به مجلس ارائه کرده‌اند، طبق قاعده بر اساس یک آسیب‌شناسی بوده است؛ این طرح تا چه حد توانسته در راستای آسیب‌های نظام انتخاباتی کشور قدم بردارد و خلأها را رفع کند؟

محوریت این طرح، صلاحیت داوطلبان و ثبت نام آن‌ها بوده، به هیچ موضوع و آسیب دیگری نپرداخته است. در واقع طرح تک‌بعدی است و دلیل تک‌بعدی بودن آن نوع نگاه من به انتخابات است.

اگر خاطرتان باشد، طرحی که درباره اصلاح قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی سال گذشته مطرح شد و با عنوان «استانی شدن انتخابات» در فضای رسانه‌ای کشور پیچید محورهای متعددی داشت؛ اعم از جرائم، تخلفات، شرایط تبلیغات و هزینه‌های انتخابات و... که به نتیجه نرسید. جمع‌بندی کارشناسی این شد که اگر بخواهیم به صورت یکجا به همه موضوعات و معضلات انتخاباتی بپردازیم مورد استقبال نمایندگان قرار نخواهد گرفت و به احتمال زیاد به سرانجام نخواهد رسید و بهتر این است که به‌موجب هر طرحی به یکی از این آسیب‌ها و محورها را توجه کنیم، به همین دلیل این طرح تمرکز خود را بر چند موضوع خاص قرار داد. دلیل اینکه می‌بینیم لایحه جامع انتخابات نیز به جایی نرسیده، این است که بنا داشت همه مسائل انتخابات کشور را به صورت یکجا حل کند؛ بنابراین اصل ورود مجلس را در این حوزه درست می‌دانم و دلیل اینکه به مسائل دیگر نپرداخته است نیز همین نکته بود. در مجموع هرچند این طرح ایراداتی دارد اما می‌تواند برای نظام انتخاباتی کشور مفید باشد.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: اگر بخواهیم نگاه جزئی‌تری داشته باشیم آیا به‌طور

مشخص ایراداتی به این طرح وارد است که نیازمند اصلاح باشد؟

ابتدا باید بگویم که این طرح به چه موضوعاتی به صورت ذاتی پرداخته است و نظام انتخاباتی چه تفاوتی با وضعیت موجود پیدا خواهد کرد؛ آنگاه بر اساس این دو عامل نتیجه بگیریم که چه ایراداتی می‌تواند مطرح باشد.

اصل ۱۱۵ به صورت کلی برای ریاست جمهوری پنج شرط ذکر کرده و بررسی این شرایط را مطابق قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار داده است. در اتفاقی که اکنون رخ می‌دهد افراد بدون هیچ‌گونه شرط و پیش‌شرط اولیه ثبت نام می‌کنند. همیشه یکی از برنامه‌های فکاهی مردم در زمان انتخابات ریاست جمهوری این است که ببینند چه کسی با چه قیافه و رفتار عجیب و غریبی برای انتخابات نامزد می‌شود. در نهایت شورای نگهبان اعلام می‌کند تعدادی را به عنوان واجد شرایط ریاست جمهوری می‌شناسم و تأیید صلاحیت می‌کنم.

الآن هیچ‌کس نمی‌داند شورای نگهبان بر اساس چه معیار و شاخص‌هایی افراد تأیید شده را ارزیابی کرده است. به‌طور مثال منظور از رجل مذهبی سیاسی چیست؛ مدیر و مدبر چه کسی است و سؤالات مشابه و موضوعاتی همچون بی‌پاسخ مانده‌اند. همچنان در نظام سیاسی کشور و بین عموم مردم مشخص نیست که شورای نگهبان بر اساس چه شاخصی صلاحیت افراد را احراز می‌کند و معیارهای آن به صورت دقیق چه مواردی است. این طرح یکسری تغییرات اساسی در این‌گونه موضوعات انجام داده است.

«ماده ۱» این طرح به دو بخش تقسیم می‌شود: بخشی شرایط اختصاصی داوطلبان ریاست جمهوری را بررسی می‌کند و بخش دیگر شرایط عمومی را بررسی قرار می‌کند. شرایط اختصاصی این ماده همان موارد اصل ۱۱۵ قانون اساسی است و تفاوتی ندارد؛ اما بند «ب» درباره شرایط عمومی انتخابات ریاست جمهوری قید شده است که در راستای شرایط اختصاصی نیز است و تفاوت‌های اساسی با قانون انتخابات ریاست جمهوری فعلی دارد.

یعنی اگر در شرایط عمومی این طرح حداقل سن ذکر شده، منظور این است که حداقل سنی که ممکن است یک فرد به‌عنوان رجل سیاسی